

evenmin Nederlandse rechtsboeken.

Op 3 mei 1889 werd de wet van 1873 enigszins gepreciseerd: in strafzaken moeten de procesverbalen in het Nederlands worden opgesteld, de procedure, het requisitorium, de verdediging en de uitspraak moeten in het Nederlands gebeuren. Maar nog altijd kan op het nadrukkelijke verzoek van de beklagde een Franse rechtspleging worden bekomen. De toepassing van deze wet liet om dezelfde redenen veel te wensen over. Op 18 april 1889 werd de gelijkheidswet van kracht waardoor van toen af aan de wetten in het Nederlands of in het Frans gelijke rechtskracht kregen. Alle wetten, wetsontwerpen en wetsvoorstellen moeten in de twee talen worden gesteld en alle koninklijke besluiten moeten in de twee talen in het Staatsblad worden opgenomen. De auteur vergeet erbij te vermelden dat door deze wet de regering verplicht was alle vroegere wetten en besluiten die het hele land betreffen te vertalen en dat alle gemeentebesturen eveneens verplicht werden in te tekenen op deze publikaties. Deze verplichtingen werden nooit nageleefd. Terecht onderstreept de auteur de betekenis van de rechtskundige publikaties van enkele Vlamingen zoals o.m. Karel Lodewijk Ledeganck die in 1841 het burgerlijk wetboek vertaalde.

Het boek van Herman van Goethem brengt in een korte samenvatting de pijnlijke en bittere geschiedenis van het misprijzen en de vernedering waarmee de Vlamingen in België werden behandeld. Als men het proza van sommige politici in 1980 leest, wordt men scherp herinnerd aan de toon van de machtshebbers van de 19e eeuw.

Mr. Raf Renard.

Herman van Goethem, *Het taalgebruik van de Vlaamse hoven en rechtbanken en de vernederlandsing van het gerecht (1794-1898)*, Uitgeverij De Nederlandse Boekhandel, Antwerpen/Ams-terdam, 1980, 94 p.

De kist van Oxford.

Sinds 1905 is New College, Oxford, in het bezit van een houten kist waarvan het voorpaneel - daar zijn de historici het over eens - de Guldensporenslag uitbeeldt. De strijdvrage is of de kist, of tenminste het beeldhouwwerk op het voorpaneel, uit de vroeg 14e eeuw stamt ofwel een 19e-eeuwse vervalsing is.

Na de tentoonstelling van de kist te Kortrijk van 24 juni tot 25 juli 1977 bestempelden R. Marijnissen en G. Van de Voorde de „Chest of Courtrai” als een pastiche. Het voorpaneel zelf dateert volgens hen wel uit de 13e eeuw, dat heeft het dendrologisch onderzoek uitgewezen, maar het beeldhouwwerk is 19e-eeuws.

B. Dewilde, A. Pauwels, J. Verbruggen en E. Warlop zijn het blijkens een studie in *De Leiegouw* over deze zienswijze met R. Marijnissen en G. Van de Voorde grondig oneens. De auteurs van het artikel in *De Leiegouw* maakten van het betwiste voorpaneel een grondige studie. Steunend op het onderzoek van de gebruikte materialen, het stilistisch karakter, de iconografie en de heraldiek van het voorpaneel komen ze tot de conclusie dat „het voorpaneel van de kist van Oxford werd gebeeldhouwd kort na 1302”.

In *De Standaard* van vrijdag 25 juli 1980 kwam prompt de reactie van R. Marijnissen. In „elf voetnoten, toe te voegen aan de 179 van *De Leiegouw*” ridiculiseert hij de conclusie van het Kortrijks historisch tijdschrift. Het komt mij als neutrale lezer voor dat alleen de „voetnoten” waarin hij de besluiten uit het heraldisch onderzoek bekritiseert, ter zake doen; ze raken inderdaad het minst overtuigende deel van de studie in *De Leiegouw*. De rest lijkt op natrappen. We wachten op de verlenging.

O. Vandeputte.

B. Dewilde, A. Pauwels, J. Verbruggen, E. Warlop, *De kist van Oxford, De Leiegouw*, XXII, 1980, Kortrijk.

Zwart en geel... en veel rood.

In 1978 verscheen de brochure *Vlaanderen? Nooit van gehoord!* die jongeren wegwijs moest maken in de Vlaamse Beweging en het nationaliteitsvraagstuk in België. Ze is thans opnieuw, volumineuzer dit keer, in boekvorm verschenen. Het boek kreeg de titel *Zwart en geel... en een beetje rood*. De lezer weet meteen dat rood hier voor socialisme staat en dat de Vlaamse problematiek vanuit linkse hoek benaderd zal worden.

De auteurs, van katholieken hui-ze - het initiatief tot dit boek is immers gegroeid vanuit jarenlange ervaring in het katholieke jeugdwerk (K.S.A.-V.K.S.J.) -, stellen zich progressief-links op. Hun ideologie zetten ze in het tweede hoofdstuk *Visie* uiteen en hernemen ze in het vijfde hoofdstuk *Naar de deelstaat Vlaanderen*. Hun visie steunt op de principes van het basissocialisme. Zij pleiten voor een drastische decentralisatie van de politieke en economische macht en voor de invoering van een directe democratie door zelfbestuur op alle niveau's, zowel dat van de wijk of buurt, gemeente, regio en land. Het zwaartepunt van de politiek moet dus bij de burger liggen, dat van de economie bij de arbeider. De macht hoort dus de basis toe. Hun diagnose is overduidelijk, maar blijft erg theoretisch. Een remedie om het tij te doen keren, wordt in het vijfde hoofdstuk wel verstrekt, maar ze is mijns inziens te utopisch en alles behalve concreet bruikbaar.

Dergelijke vrij extreem-linkse houding houdt een tweetal gevaren in. Ten eerste is men vanuit deze positie geneigd de betekenis van het socialisme voor de Vlaamse Beweging te overtrekken en, ten tweede, al wat niet met hun visie strookt, af te doen als eng-cultureel, cultuurflamingantisme, conservatief en (extreem-)rechts. Aan deze twee

gevaaren zijn de auteurs niet ont-snapt.

Het eerste gevaar duikt al meteen op in het eerste hoofdstuk *Historiek* bij de bespreking van de 19de-eeuwse Vlaamse Beweging. De auteurs stellen dat, naast de Aufklärung, de romantiek en de hereniging der Nederlanden, ook het socialisme positief op het ontstaan van de Vlaamse Beweging heeft ingewerkt. Onmiddellijk na 1830, waar de auteurs het begin van de Vlaamse Beweging situeren, was er van socialisme nog lang geen sprake; de industrialisatie, de voedingsbodem waarin het socialisme wortel zou schieten, moest nog op gang komen. Erger wordt het wanneer betoogd wordt dat het socialisme zich na verloop van tijd „met volle gewicht op de Vlaamse kwestie zou storten” en dat de acties ervan „ongetwijfeld van doorslaggevende betekenis zijn geweest voor de Vlaamse strijd”. Zonder de invoering van het stemrecht hadden de taalwetten nu eenmaal niet tot stand kunnen komen, zo redeneren de auteurs. Deze redenering is erg gemakkelijk. Niemand zal ontkennen dat de invoering van het stemrecht, inderdaad afgedwongen door de socialisten, voor de Vlaamse Beweging perspectieven opende en de ontvoogding versneld heeft. Evenwel insinueren dat het socialisme hierdoor de realisatie van deze perspectieven op zijn naam mag schrijven, zal iedereen die wat van geschiedenis afweet, ontkennen. Het zou trouwens duren tot Camille Huysmans op het politieke toneel verscheen vooraleer de socialistische beweging zich, en dan nog met mate, positief en ondubbelzinnig Vlaams op begon te stellen. De inbreng van de liberalen, waarover in dit boek natuurlijk geen woord, is in de 19e-eeuwse Vlaamse Beweging trouwens van groter betekenis geweest dan die van de socialisten.

Opvallend is ook de monopolise-

ring van de term „sociaal”. De Vlaamse Beweging is inderdaad geen socialistische beweging, dat zal niemand ook beweren en wie de geschiedenis kent weet ook dat ze onvoldoende oog heeft gehad voor de arbeidersbeweging. Maar haar perspectief, de natie, is ook ruimer dan die éne klasse die het socialisme wenst te emanciperen. De Vlaamse Beweging evenwel een sociale dimensie ontzeggen, getuigt van partijdigheid. Waar de auteurs „sociaal” schrijven, bedoelen ze eigenlijk steevast socialistisch.

Een voorbeeld van het tweede gevaar waarbij wat de auteurs ideologisch niet kunnen steunen een depreciërend etiket als eng-cultureel, cultuur flamingantisme, (extreem-)rechts enz. opgeplakt krijgt, is gemakkelijk te geven aan de hand van de informatie over Frans-Vlaanderen. De sympathie van de schrijvers gaat - en dat is vanuit hun ideologie begrijpelijk - uit naar het sociaal-economisch georiënteerde regionalisme. De andere bewegingen krijgen meteen een eng-cultureel en/of rechts etiket opgeplakt. Tot daar aan toe, maar dat de verdiensten van deze bewegingen verzwegen worden, is unfair. Zo wordt er niet op gewezen dat de Michiel de Swaenkring vrije cursussen Nederlands organiseert. Van het „Komitee voor Frans-Vlaanderen” wordt gezegd dat het de volkstaal bewust binnen de taalkundige monumentenzorg houdt. Deze bewering is onjuist. Het Komitee propageert juist de aansluiting van de volkstaal bij haar cultuurtaal, die het Nederlands is, en steunt hiervoor materieel en financieel de vrije cursussen. Wie van het Vlaamse dialect een monument maakt is precies die sociaal-economische beweging in Frans-Vlaanderen waar de schrijvers het voor opnemen. Wie denkt dat het Vlaamse dialect geschikt is om in het maatschappelijk en politiek leven het Frans concurrentie aan te

doen, moet toch erg naïef zijn, want een dialect verliest altijd de strijd tegen een cultuurtaal. Om dat in te zien hoeft men niet linguïstisch geschoold te zijn.

Het eerste gevaar manifesteert zich alleen in het eerste hoofdstuk, het tweede zowat overal waar initiatieven geëvalueerd worden, waar de auteurs ideologisch niet achter kunnen staan.

Werpt dit een schaduw over het boek, toch heeft het verdiensten. Wat in het derde hoofdstuk over Brussel staat is een erg objectieve, grondige en goed gedocumenteerde analyse. Verder passeert dit hoofdstuk alles wat met Vlaamse Beweging te maken heeft de revue: de economisch en culturele organisaties, de media, de Vlaams-nationalistische verenigingen, zowel de linkse als de rechtse, de Vlaamse manifestaties als de IJzerbedevaart en het Zangfeest, en tenslotte de politieke partijen. Veel interessante informatie wordt hier gegeven. Ook het probleem van de collaboratie en de repressie wordt sereen behandeld. Het vierde hoofdstuk is een overzicht van de grondwetsherzieningen die sinds 1830 zijn doorgevoerd. Het huidige moeizame communautair overleg wordt uitvoerig aan de orde gesteld. De standpunten die hier ontwikkeld worden zijn radicaal Vlaams en komen grotendeels overeen met die van de cultuurfondsen. De richting die Vlaanderen uit moet na de pacificatie wordt in het vijfde hoofdstuk aangegeven. Hier gaan zij door hun politieke en sociaal-economische visie duidelijk een andere weg op dan de cultuurfondsen.

Omdat het boek vanuit de K.S.A. geschreven is, moet ik tenslotte nog iets rechtzetten. Vaak hoort men verkondigen dat de K.S.A. van bij haar ontstaan een strijdende Vlaamse jeugdbeweging is geweest. Dat beweren ook de auteurs van dit boek. Terwijl de K.S.A. precies werd opgericht om de politieke aspiraties van

het Algemeen Katholiek Studentenverbond (A.K.V.S.) te smoren en om van de katholieke studentenbeweging een zuiver katholieke beweging te maken die zich niet met Vlaamse politiek zou inlaten. De K.S.A. was dus bij haar oprichting allerminst strijdend Vlaams. Dat staat ook te lezen in de Encyclopedie van de Vlaamse Beweging waarop de schrijvers zeggen een beroep te hebben gedaan voor dit probleem.

Ondanks de gebreken die ik hoger heb aangegeven, is het verheugend vast te stellen dat de jonge links geïnspireerde generatie eindelijk voor de Vlaamse Beweging interesse opbrengt.

Werner Duthoy.

S. de Vos, G. Dumon, M. Suykens en M. van Steenvoort, *Zwart en geel... en een beetje rood*, Uitgeverij Infodok Leuven vzw, Leuven, 1979, 245 blz.

25 jaar televisie in Vlaanderen: aanpassing of transformatie van een cultuur?

Het *Centrum voor Communicatiewetenschappen* van de Katholieke Universiteit te Leuven gaf de volledige tekst uit van de referaten en discussies gehouden op het *Achtste Vlaams Kongres voor Kommunikatiewetenschap*, te Brussel op 26-27 oktober 1978. Naar aanleiding van het 25-jarig bestaan van de televisie in Vlaanderen, werd er van gedachten gewisseld over het probleem van de invloed die het medium televisie uitoefent op cultuur en maatschappij in het algemeen en in Vlaanderen in het bijzonder. De vraag die beantwoord diende te worden was: heeft de televisie in Vlaanderen „aanpassing of transformatie van een cultuur” teweeggebracht?

De eerste dag stond in internationaal perspectief; een aantal vooraanstaande buitenlandse gasten benaderden het onderwerp op theoretisch niveau: Elihu Katz, professor aan de universi-

teiten van Jeruzalem en Zuid-Californië, hield een lezing over „media-effects”. Hij relativeert voor een stuk de zeer hoog geachte invloed van de televisie op het publiek. Beïnvloeding kan geschieden via de „selectiviteit” van de kijker (zijn individuele keuzes, zijn overtuiging en vooroordelen) of via zijn „interpersonele relaties” (familieleden, vrienden, referentiefiguren die zijn blikveld bepalen).

Via deze twee kanalen wordt de gevoeligheid van elke kijker voor beïnvloeding geremd of gestimuleerd, evenredig met zijn sociale status en educatieve niveau. De programma's die het meest op deze identificatiemogelijkheden inspelen zijn de ontspanningsseries. Behoedzaam gaat het medium het denken en de handelswijze van de ontvankelijke kijker bepalen. In het meest extreme geval kan bijvoorbeeld geweld op de buis op de lange duur geweldpleging in werkelijkheid als het ware legitimeren.

Het volstaat echter niet de persuasieve technieken van de media te doorzien. Prof. Katz meent dat het media-onderzoek ook in de andere richting moet werken: het komt er niet alleen op aan te weten „wat de media met de mensen doen”, maar vooral „wat mensen met de media doen”. Hoe hanteren kijkers hun toestel, waarom kijken ze eigenlijk, en hoe wordt hun afhankelijkheid van het apparaat dan weer benut door de programmamakers? Onderzoek moet erop gericht zijn niet het rendement, maar de draagwijdte van het fenomeen vast te stellen: in hoeverre vertekent het een normale maatschappelijke evolutie?

In het kader van dit probleem springt uit het verder aanbod van die eerste dag vooral de toespraak van S.J. Doorman, VPRO-directeur, naar voren. Hij maakt de bedenking dat aan de hand van bepaalde computerprogramma's die het menselijke rede-

neer- en reactievermogen zo dicht mogelijk benaderen („artificial intelligences”, bijv. schaakmachines) erg veel geleerd kan worden over beïnvloedingsprocessen zoals die ook op de mens inwerken. Het blijkt dat, hoe uitgebreider het programma is, hoe beter de computer ook opgewassen is tegen onvoorziene omstandigheden. Doorman ziet hierin een doorslaggevende reden om te pleiten voor meer pluriformiteit in de media, om te waarschuwen voor „vertrossing” en overdadige programma-import op de televisie. Hoe veelzijdiger het aanbod is op alle culturele niveaus, hoe meer kans de kijker krijgt zich te wapenen tegen eenzijdige en onbewuste beïnvloeding.

Op de tweede dag van het colloquium stond de toestand in Vlaanderen in de kijker. Jammer genoeg ging men aan de conclusies van de vorige dag eigenlijk voorbij; de enige echt revelerende bijdrage in dat opzicht was die van prof. Fauconnier (K.U. Leuven) over „kabelkijkers” in het Leuvense Vlaanderen, dat door vele buitenlandse zenders bestraald wordt en rijk bekabeld is, zou theoretisch gezien een paradijs van „pluriformiteit” moeten zijn. Uit een enquête blijkt echter dat de Leuvense kabelkijkers bitter weinig van de hun geboden keuzemogelijkheden gebruik maken. Als deze toestand representatief zou zijn voor alle Vlaamse steden, zou dat er op kunnen wijzen dat de Vlaamse bevolking wel erg veel vertrouwen heeft in de eigen produkties van de BRT, iets waar ook de kijkcijfers lijken op te wijzen, ondanks alle gemor over de nationale zender.

Maar of de Vlaamse programma's nu kwalitatief goed zijn of niet - in de discussie werd terecht gevraagd waarom daarover niet gesproken werd - heeft er niet zo veel mee te maken. De Vlaming houdt zich aan de BRT omdat die eigen televisie zijn cultuur en zijn norm voor cul-